

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

ChristenUnie
Postbus 439
3800 AK AMERSFOORT

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van ChristenUnie

Verklaring betreffende het financieel verslag en de overzichten

Wij hebben het financieel verslag en de overzichten 2019 van ChristenUnie te Amersfoort gecontroleerd. Overeenkomstig artikel 25, eerste lid onder a tot en met c, en artikel 26, onder c tot en met e, van de Wet financiering politieke partijen bestaat de gecontroleerde (financiële) informatie uit:

- het financieel verslag over 2019 met daarin een weergave van de (financiële) informatie, die op grond van artikel 20 van de Wet financiering politieke partijen in de administratie is opgenomen. Het financieel verslag omvat tevens:
  - een volgens de normen van het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar beschouwde rekening van kosten en opbrengsten met bijbehorende toelichting, van belang zijnde voor de vaststelling van de subsidie;
  - een opgave van de voor de vaststelling van de subsidie van belang zijnde gegevens omtrent het ledental per peildatum 1 januari 2019 van in totaal 24.751 van de politieke partij en het ledenaantal per peildatum 1 januari 2019 van in totaal 1.069 van de aangewezen jongerenorganisatie.

Het financieel verslag wordt vergezeld van een activiteitenverslag.

- een overzicht van de bijdrage van in totaal € 4.500 of meer die de partij in het kalenderjaar van een gever heeft ontvangen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, eerste lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd;
- een overzicht van de schulden van € 25.000 of meer, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, derde lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd.

Oordeel betreffende het financieel verslag en de overzichten

Naar ons oordeel geven:

- het financieel verslag 2019 (artikel 25, eerste lid, onder a) en de daarin opgenomen rekening van kosten en opbrengsten (artikel 26 onder c);
- het overzicht van de bijdrage van in totaal € 4.500 of meer die de partij in dat kalenderjaar van een gever heeft ontvangen, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, eerste lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd (artikel 25, eerste lid, onder b); en
- het overzicht van de schulden van € 25.000 of meer, met daarbij de gegevens die op grond van artikel 21, derde lid, van de Wet financiering politieke partijen zijn geregistreerd (artikel 25, eerste lid, onder c), een getrouw beeld.

Correspondentie
Postbus 327
3360 AH
Sliedrecht

☎ 0172 - 750 175
✉ info@withaccountants.nl
@ www.withaccountants.nl
🐦 @withaccountants

IBAN NL71 INGB 0667 8301 62
KvK 28112484

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

- 2 -

Tevens zijn wij van oordeel dat de bij het financieel verslag 2019 gevoegde opgave omtrent het ledental van de politieke partij en van de aangewezen politieke jongerenorganisatie, conform artikel 26, onder d van de Wet financiering politieke partijen, juist is.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Wij zijn van oordeel dat de partij de aan de subsidie verbonden verplichtingen heeft nageleefd en het financieel verslag en de overzichten voldoen aan de bij of krachtens de Wet financiering politieke partijen gestelde voorschriften.

Tevens melden wij dat het activiteitenverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met het financieel verslag.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden alsmede de Regeling financiering politieke partijen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van het financieel verslag en de overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van ChristenUnie zoals vereist in de Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Beperking in het gebruik en verspreidingskring

Dit gewaarmerkte financieel verslag en de overzichten 2019 zijn opgesteld ten behoeve van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met als doel ChristenUnie in staat te stellen te voldoen aan de relevante bepalingen van de Wet financiering politieke partijen. Hierdoor is het financieel verslag en de overzichten mogelijk niet geschikt voor andere doeleinden. Onze controleverklaring is derhalve uitsluitend bestemd voor ChristenUnie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen. Ons oordeel is niet aangepast als gevolg van deze aangelegenheid.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot het financieel verslag en de overzichten

Verantwoordelijkheden van het bestuur

Het bestuur van ChristenUnie is verantwoordelijk voor het opmaken van het financieel verslag en de overzichten in overeenstemming met de Wet financiering politieke partijen. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van het financieel verslag en de overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheden van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over het financieel verslag en de overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden alsmede de Regeling financiering politieke partijen. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat het financieel verslag en de overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevat.

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

- 3 -

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in het financieel verslag en de overzichten. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat het financieel verslag en de overzichten een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van het financieel verslag en de overzichten en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de politieke partij. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de politieke partij gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van het financieel verslag.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Sliedrecht, 16 juni 2020.

accountants B.V.

ChristenUnie

⊕ Geef geloof een stem

Ministerie van Binnenlandse zaken
Directoraat-Generaal Bestuur en Wonen, Democratie en Burgerschap
T.a.v. dr. R. Bagchus
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Amersfoort, 15 mei 2020

Uw kenmerk : Verantwoording subsidie Wet financiering politieke partijen.

Betreft : Supplement ChristenUnie jaarrekening 2019

Bijgaand ontvangt u het overzicht met bijdragen van in totaal € 4.500 of meer en schulden van € 25.000 of meer gedurende het jaar, van de ChristenUnie en haar neveninstellingen.

Geachte heer Bagchus,

Middels deze e-mail separaat van de ChristenUnie jaarrekening 2019 ontvangt u bovengenoemde overzichten van de volgende 5 entiteiten:

ChristenUnie

Foundation For International Christian Democratic Development (FICDD)

Mr. G. Groen van Prinstererstichting (het Wetenschappelijk Instituut van de ChristenUnie)

Perspectief, de ChristenUnie jongerenorganisatie

Bestuurdersvereniging ChristenUnie.

De overzichten zijn in samenwerking met With accountants tot stand gekomen. Graag ontvangen wij van u een ontvangstbevestiging.

Met vriendelijke groet,

Namens het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie,

Dhr. F. Ruiten
Penningmeester

WITH accountants
in non-profit

Overzicht van bijdragen politieke partijen 2019

BIJDRAGEN

Naam politieke partij / nevendienstinstelling ChristenUnie (CU)	Naam gever Mevr. H.T. Dekke	Adres	Postcode en woonplaats Lochem	Bedrag €	Totaalbedrag €	Datum bijdrage 10-4-2019
Mr. G. Groen van Prinsierstichting	ChristenUnie	J. van Oldenbarneveldtbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 28.000,00	€ 28.000,00	24-5-2019 Totaal 2019
	A. Bredius		Den Haag	€ 90.000,00	€ 90.000,00	5-12-2019 Totaal 2019
	Bestuursvereniging ChristenUnie	J. van Oldenbarneveldtbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 14.000,00	€ 14.000,00	11-10-2019 Totaal 2019
Perspectief, ChristenUnie jongeren	ChristenUnie	J. van Oldenbarneveldtbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 6.000,00	€ 6.000,00	24-5-2019 Totaal 2019
				€ 10.000,00	€ 10.100,00	Totaal 2019

WITH accountants
in non-profit

Overzicht van schulden politieke partijen 2019

SCHULDEN

Bedragen in €

Naam politieke partij / nevinstichting	Naam crediteur/ geldverstrekker	Adres	Postboks en woonplaats	Totaalbedrag	Datum schuld
ChristenUnie (CU)	ASR	Arduinmedesbaan 10	3584 HB Utrecht	€ 77.559,45	08-01-2019
	AFMP	Herzogswetering 159	3543 AS Utrecht	€ 67.096,56	29-1-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 27.467,00	31-1-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 27.602,00	28-2-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 31.610,00	31-3-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 30.139,00	30-4-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 69.188,00	31-5-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 30.142,00	30-6-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 31.007,00	31-7-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 32.339,00	31-8-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 31.075,00	30-9-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 31.075,00	31-10-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 74.195,00	30-11-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 32.555,00	31-12-2019
	Belastingdienst	Groningsingel 21	6835 EA Arnhem	€ 57.493,20	13-9-2019
SGP		Dijkstel 7	3068 HB Rotterdam	€ 29.857,71	17-12-2019
Jaarbeurs		Jaarbeursplein	3521 AL Utrecht	€ 28.090,00	17-5-2019
Mr. G. van Groen van Prinstererschtiding	ChristenUnie	J. van Oldenbarnevelbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 106.764,50	17-5-2019
Bestuursvereniging ChristenUnie	ChristenUnie	J. van Oldenbarnevelbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 53.362,25	5-7-2019
	ChristenUnie	J. van Oldenbarnevelbaan 46	3818 HB Amersfoort	€ 54.117,00	10-10-2019
	CDA	Buitenoord 18	2512 XA Den Haag	€ 40.546,19	22-10-2019

WITH accountants
in non-profit

ChristenUnie:

Het subsidiabele ledental per peildatum 1-1-2019 bedraagt: 24.751

Perspectief, ChristenUnie-Jongeren:

Het subsidiabele ledental per peildatum 1-1-2019 bedraagt: 1.069

⊕ Jaarverslag 2019

Christen
Unie

Partijbureau ChristenUnie
Johan van Oldenbarneveltlaan 46
3818 HB, Amersfoort

Inhoud

	pagina
1. Bestuurs- en directieverslag	
1.1 Algemeen	6
1.2 Activiteitenverslag	11
1.3 Informatie over bestuur en directie	19
1.4 Toekomstplannen en risicobeheersing	22
2. Jaarrekening 2019	
2.1 Balans per 31 december 2019	24
2.2 Staat van baten en lasten over 2019	25
2.3 Resultaatbestemming	26
2.4 Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat	27
2.5 Toelichting op de balans per 31 december 2019	29
2.6 Toelichting op de baten over 2019	34
2.7 Toelichting op de lasten over 2019	36
2.8 Kostentoe rekening subsidiabele activiteiten (WFPP)	40
2.9 Ondertekening	44
3. Overige gegevens	
Controleverklaring	46
Bijlagen	
Jaarrekening FICDD	51
Begroting ChristenUnie 2020	57

1. Bestuurs- en directieverslag

1. Bestuurs- en directieverslag

1.1 Algemeen

1.1.1 Inleiding

Het jaar 2019 was een politiek veelbewogen jaar. Het begon met een wonderbaarlijke verruiming van het Kinderpardon. Een paar honderd kinderen en hun ouders, die hier al jaren zijn en hun plek hebben gevonden, kregen het prachtige bericht dat ze mochten blijven. Er volgden allerlei kleinere en grotere maatregelen die ons dichterbij onze idealen brachten: het Kindgebonden Budget ging omhoog, er kwam extra geld voor onderwijs, kringlooplandbouw en natuurherstel, en de zorgtoeslag voor mensen met een krappe beurs ging omhoog. Het was ook het jaar van het veelbesproken Klimaatakkoord en de stikstofcrisis. Daarin namen we als coalitiepartner verantwoordelijkheid voor eerlijke maar soms ook harde maatregelen, en dat was niet altijd makkelijk. In 2019 kreeg onze Eerste Kamer-fractie er een zetel bij, door een mooie uitslag bij de Provinciale Statenverkiezingen. Een prachtig resultaat. En bij de Europese verkiezingen konden we in de gecombineerde lijst met de SGP onze zetel in het Europees Parlement behouden temidden van de brexit-perikelen.

Het is een voorrecht om als politieke unie van christenen onze bijdrage te mogen leveren aan de samenleving. Een samenleving met aandacht voor ieder mens. Dank aan God!

1.1.2 Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

De statutaire naam van de vereniging luidt: ChristenUnie en is statutair gevestigd te Amersfoort.

De vereniging is in het handelsregister van de Kamer van Koophandel Gooi-, Eem- en Flevoland te Almere ingeschreven onder nummer 32080551.

1.1.3 Omschrijving van de doelstelling

De ChristenUnie heeft tot doel een politiek te bevorderen zoals deze voortvloeit uit de grondslag.

De **grondslag** van de ChristenUnie luidt als volgt:

Gedreven door Gods liefde en Christus' koningschap wil de ChristenUnie zich inzetten voor de samenleving en het bestuur van ons land. Zij erkent dat de overheid door God is gegeven en in Zijn dienst staat om recht te doen en vrijheid en vrede te beschermen, wereldwijd. De ChristenUnie baseert haar politieke principes op de Bijbel, Gods geïnspireerde en gezaghebbende Woord. Haar leden verenigen zich vanuit het christelijk geloof, zoals kernachtig verwoord in de Geloofsbelijdenis van Nicea.

<https://www.christenunie.nl/grondslag-en-beginselverklaring>

In november 2018 heeft het congres de beginselverklaring vastgesteld waarin deze grondslag verder is uitgewerkt. Deze beginselverklaring met als titel 'Vrede zoeken, recht doen' is de opvolger van het kernprogramma.

In deze beginselverklaring geeft de ChristenUnie aan hoe ze deze grondslag politiek wil vertalen:

- in haar visie op de samenleving en de politiek,
- in haar politieke kernwaarden,
- in haar eigen houding.

Een goed leven is een leven in verbondenheid, dat is het grondmotief van de ChristenUnie. Dien de samenleving, deel de vrijheid, bescherm het leven, vanuit dat appel wil zij politiek bedrijven. En op dat appel wil zij ook zelf aanspreekbaar zijn.

De ChristenUnie kent de volgende **statutaire doelstellingen**:

- (a) op elk politiek niveau zo krachtig mogelijk vertegenwoordigd te zijn en daartoe actief deel te nemen aan de verkiezingen voor de Staten-Generaal, provinciale staten, gemeenteraden, algemene besturen van waterschappen en het Europees Parlement;
- (b) het vaststellen van een kernprogramma en daarop gebaseerde verkiezingsprogramma's;
- (c) de publieke opinie en de kiezers te winnen voor haar politieke overtuiging;
- (d) de politieke vorming van de leden te stimuleren;
- (e) het uitbrengen van publicaties, studies en het houden van conferenties en cursussen;
- (f) het verrichten van wetenschappelijk onderzoek;
- (g) samen te werken met geestverwante politieke groeperingen in binnen- en buitenland;
- (h) een partijbureau te onderhouden dat het realiseren van bovengenoemde onderdelen kan ondersteunen.

1.1.4 Organisatie structuur

Lokale afdelingen

De ChristenUnie is een politieke partij waarin verbanden en personen verenigd zijn. De lokale verbanden waarin ChristenUnie-leden samenwerken heten "lokale afdelingen". Het aantal lokale afdelingen is op 1 januari 2020: 167. Daarnaast zijn er 12 provinciale afdelingen die Provinciale Unies heten. ChristenUnie-leden zijn zowel lid van de landelijke partij als van een lokale en provinciale afdeling.

De ChristenUnie is in gemeenten actief met zo'n 403 raadsleden, 79 wethouders, 9 burgemeesters en honderden vrijwilligers. De lokale afdelingen hebben een eigen verantwoordelijkheid om de doelstellingen van de ChristenUnie op lokaal niveau te realiseren.

Provinciale Unies

De provincie is de schakel tussen het gemeentebestuur en de rijksoverheid. De ChristenUnie is op provinciaal niveau georganiseerd in 12 Provinciale Unies. Dit zijn provinciale afdelingen die medeverantwoordelijk zijn voor de realisatie van de doelstellingen van de ChristenUnie in de betreffende provincie. Tevens ook voor waterschappen waarvan de hoofdzetel zich in de betreffende provincie bevindt.

Voor de ChristenUnie zijn 32 vertegenwoordigers actief in de Provinciale Staten van ons land en de partij heeft 7 leden van Gedeputeerde Staten. Er is een vertegenwoordiger van de ChristenUnie Commissaris van de Koning (in Overijssel). Verder zijn 17 vertegenwoordigers lid van een Algemeen Bestuur van een waterschap en heeft de partij 3 leden in een Dagelijks Bestuur.

Partijcongres

Het partijcongres is de 'algemene vergadering' van de partij. Daar worden alle belangrijke besluiten genomen, zoals het vaststellen van verkiezingsprogramma's en kandidatenlijsten voor landelijke verkiezingen. Ieder lid van de ChristenUnie heeft spreek- en stemrecht op het congres. Naast individuele leden hebben ook de lokale afdelingen spreek- en stemrecht.

Perspectief, de jongerenorganisatie van de ChristenUnie praat en stemt uiteraard mee op partijcongressen.

Landelijk Bestuur

De partij wordt bestuurd door het Landelijk Bestuur.

Partijbureau

De ChristenUnie kent een partijbureau. Dit bureau is gevestigd in Amersfoort. Het partijbureau ondersteunt en verbindt de partij, haar geledingen en leden bij het realiseren van partijdoelstellingen op het gebied van politiek en bestuur, administratie, communicatie, campagne, toerusting en ontwikkeling. Het partijbureau is verbonden met mensen die vanuit hun christen-zijn invloed willen uitoefenen in politiek en maatschappij. Het partijbureau opereert onder verantwoordelijkheid van het Landelijk Bestuur.

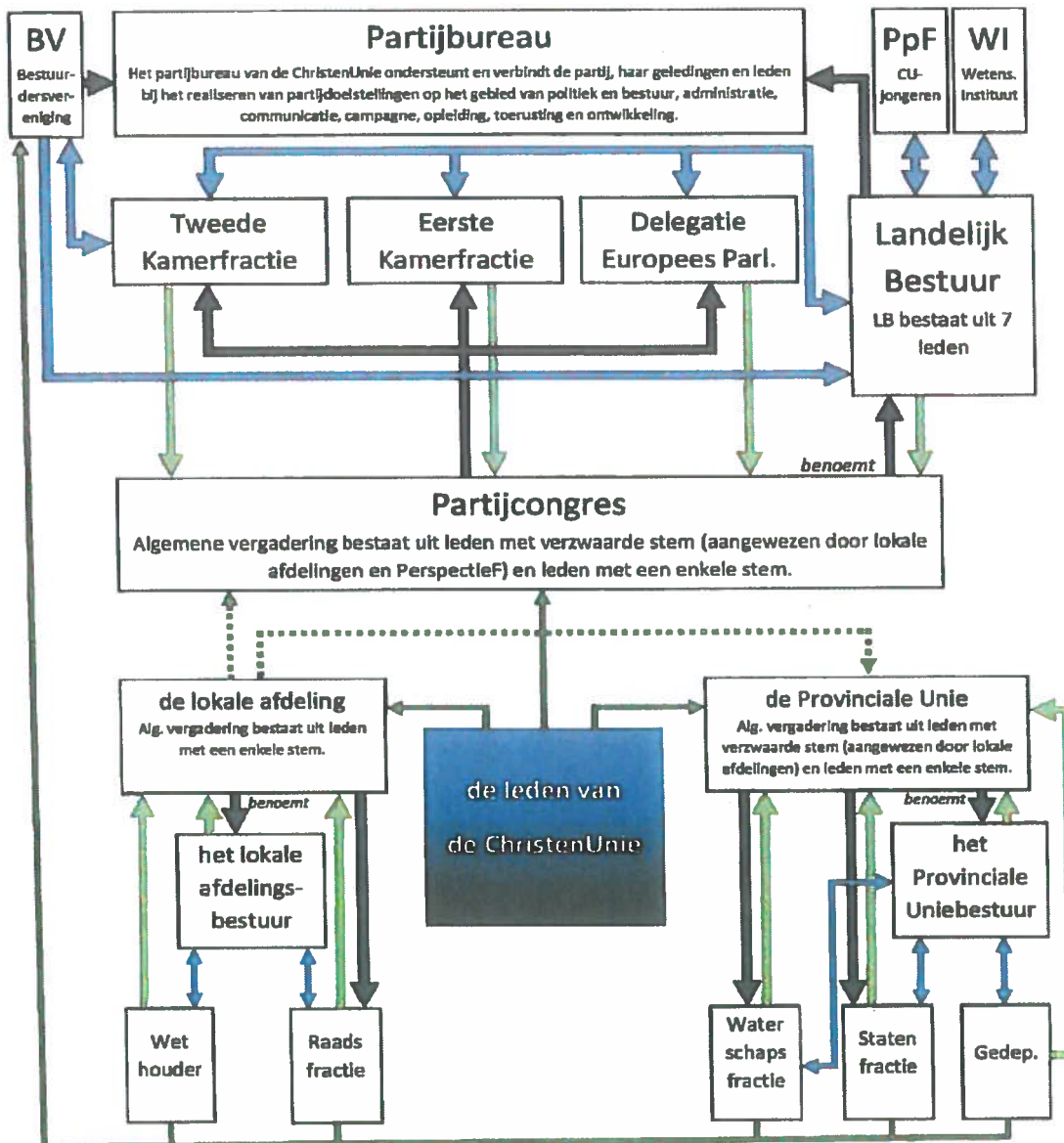
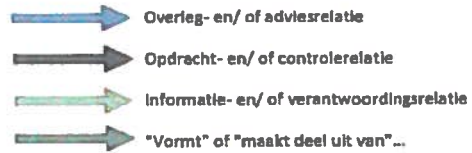
Ook het Wetenschappelijk Instituut (de Mr. G. Groen van Prinstererstichting), de Bestuurders-vereniging en Perspectief, ChristenUnie-jongeren zijn gevestigd in het partijbureau.

Organigram

Op de volgende pagina is geprobeerd om in een organigram de (complexe) structuur van de ChristenUnie in een plaatje te schetsen.

ChristenUnie

+ Geef geloof een stem

1.1.5 Statutenwijziging

In de statuten van de ChristenUnie kan geen verandering worden gebracht dan door een besluit van een algemene vergadering, waartoe is opgeroepen met de mededeling dat aldaar wijziging van de statuten zal worden voorgesteld. In 2019 heeft er geen statutenwijziging plaatsgevonden.

1.1.6 Samenstelling Landelijk Bestuur en directie

Op het partijcongres van 23 november 2019 is Mark de Boer voor een tweede termijn benoemd als bestuurslid.

De samenstelling was per 31-12-2019 als volgt:

Piet Adema (De Wilgen), voorzitter, aftredend in 2021, niet herkiesbaar

Mark de Boer (Almere), lid, aftredend in 2023, niet herkiesbaar

Hanneke Palm (Straatsburg), lid, aftredend in 2021, herkiesbaar

Leon Meijer (Ede), internationaal secretaris, aftredend in 2020, herkiesbaar

Fred Ruiten (Sint Pancras), penningmeester en secretaris, aftredend in 2021, niet herkiesbaar

Klaas Tigelaar (Voorburg), vicevoorzitter, aftredend in 2020, niet herkiesbaar

Joanne van der Schee-van de Kamp (Amersfoort), lid, aftredend in 2021, herkiesbaar

De heer Menno van Hulst (Amersfoort) is sinds 2008 directeur van het partijbureau.

Wegens ziekte is hij van maart tot en met december 2019 vervangen door de heer Gerben Huisman (Leeuwarden). Per 1 januari 2020 is de heer Mark de Boer (Almere) teruggetreden als lid Landelijk Bestuur om de positie van directeur partijbureau waar te nemen.

1.2 Activiteitenverslag

Het activiteitenverslag is opgebouwd overeenkomstig de subsidiabele categorisering in de Wet Financiering Politieke Partijen (WFPP), die met de letters a tot en met i worden aangegeven. De daarbij horende activiteiten zijn genummerd van 1 tot en met 16.

Politieke vorming en scholing (a)

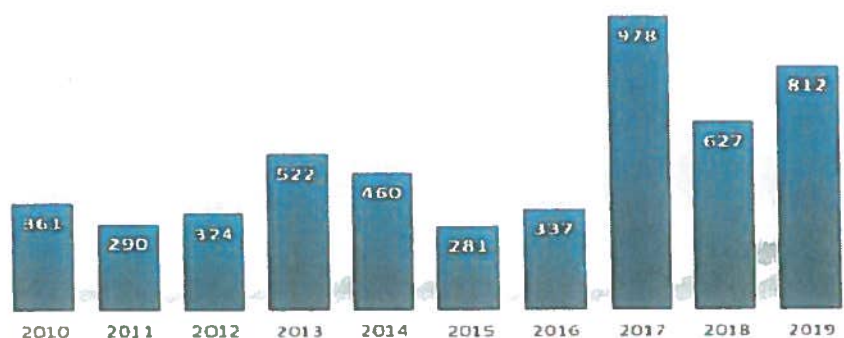
1. Opleidingscentrum

De eerste helft van 2019 stond voor het ChristenUnie Opleidingscentrum in het teken van

- het voorbereiden op de campagne PS/WS2019 (een Debat- en mediatraining voor kandidaten PS/WS, de cursus Welkom bij de ChristenUnie voor leden).
- het AVG-proof maken van iedereen die in een functie voor de ChristenUnie persoonsgegevens verwerkt. 517 mensen hebben de AVG-cursus gevolgd in 2019.

Naast het aanbieden van de gebruikelijke cursussen voor politici zoals een Debattraining en een cursus Gemeentefinanciën is er ingezet op het versterken van lokale afdelingen, o.a. door het organiseren van een Leiderschapsconferentie voor lokale afdelingsvoorzitters en fractie-voorzitters, cursussen voor bestuursleden en het verzorgen van 10 maatwerktrainingen op aanvraag van lokale fracties/besturen. Voor het ontdekken en opleiden van mensen met talent en ambitie is de Masterclass christelijk-sociaal denken en doen georganiseerd. In 2019 is door 812 mensen een cursus bij het ChristenUnie Opleidingscentrum gevolgd.

Aantal deelnemers 2010-2019 ChristenUnie Opleidingscentrum

2. Politieke beleidsontwikkeling

Iedere volksvertegenwoordiger is verantwoordelijk voor zijn/haar politieke beleidsontwikkeling. Afstemming en coördinatie op landelijk niveau vindt onder meer plaats tijdens het Politiek Beraad waar voorzitters en directeuren van de geledingen elkaar maandelijks ontmoeten. Eind 2017 is besloten om de deelnemers aan het Politiek Beraad als vaste adviseurs uit te nodigen bij het Landelijk Bestuur. Gekoppeld aan het besluit om politieke zaken uitdrukkelijker op de bestuursagenda te zetten, maakt dit het voortbestaan van het Politiek Beraad overbodig en is dit beraad opgeheven.

Een aantal door het Landelijk Bestuur ingestelde Themanetwerken (voorheen Thematische Partijcommissies genoemd) zijn actief geweest. Het gaat om de TPC's Duurzaamheid, Internationale Samenwerking, Defensie, Zorg, Onderwijs, Openbaar Bestuur en Veiligheid. Deze commissies geven gevraagd en ongevraagd advies aan alle politieke niveaus van de ChristenUnie, maar vooral aan de Tweede Kamerfractie.

Informatievoorziening (b)

3. Partijblad ChristenUnie Magazine

Het ChristenUnie magazine verscheen wederom 3x in 2019. Het eerste nummer stond grotendeels in het teken van de twee verkiezingen: voor de Provinciale Staten (en daarmee de Eerste Kamer) in maart, en de Europese Verkiezingen in mei. Het septemnummer bevatte onder andere een bijzonder gesprek tussen Gert-Jan Segers en rabbijn Izak Vorst, een interview met Patience Mayaki-van der Horst, en een uitnodiging voor de ChristenUnie Huiskamergesprekken. In december viel derde en laatste nummer op de mat bij onze leden, met daarin een covergesprek tussen Gert-Jan Segers en Ineke van Buren van het Leger des Heils. Verder onder andere een kerstcolumn van Reinier Sonneveld, interviews met drie succesvolle ondernemers, en een reactie van Joël Voordewind op het drama in Noord-Syrië.

4. Campagnematerialen en doelgroepcommunicatie

Er zijn diverse (nieuwe) campagnematerialen, folders, flyers en advertenties gemaakt, vooral voor de PS- en WS 2019 campagne. Tevens ook voor de EP-2019 campagne, ledenwerving en het opleidingscentrum.

5. Informatie via Internet naar leden en lokale afdeling(en)

De website-familie van de ChristenUnie heeft vele onderdelen. De hoofdsite www.christenunie.nl is de belangrijkste en wordt dagelijks bijgehouden. Elke lokale en provinciale afdeling heeft haar eigen site, evenals elke geleding. Vanuit het partijbureau vindt ondersteuning plaats in de vorm van advies op het gebied van techniek, vormgeving en communicatie. De ChristenUnie maakt ook ruimschoots gebruik van de mogelijkheden die social media biedt om haar leden en supporters te informeren en te activeren. De partij is actief op platformen als Facebook, Twitter en Instagram.

Elke maand wordt een algemene nieuwsbrief verstuurd naar alle leden en andere contacten waar we e-mailadressen van hebben. We hebben werkende e-mailadressen van ruim 80% van de leden. Daarnaast wordt er maandelijks een aantal nieuwsbrieven verstuurd naar specifieke doelgroepen: vrienden, besturen, bestuurders en bidders.

6. Congres

Er zijn in 2019 twee partijcongressen gehouden. Het 39e partijcongres, met 478 bezoekers vond plaats op 9 februari in Zwolle. Het thema was Verkiezingscongres. Er werd gestemd over het verkiezingsprogramma EP2019 en het eindrapport selectiecommissie EP2019. Tevens was dit het aftrapmoment voor de PS/WS verkiezingen. Het 40e partijcongres is gehouden op 23 november in Utrecht. Dit congres was met ongeveer 694 bezoekers goed bezocht. Dit congres had als titel 'Samenleving met aandacht'. De commissies voor het samenstellen van het verkiezingsprogramma en de kandidatenlijst van de Tweede Kamer werden door middel van stemming geïnstalleerd. Er werd aandacht besteed aan een terugblik op de verkiezingen van EP, PS/WS en EK. Daarnaast stond het congres in het teken van afscheid nemen van Roel Kuiper, fractie-voorzitter van de Eerste Kamer.

Contact zusterpartijen buitenland (c)

Het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie is q.q. ook bestuur van de FICDD, de Foundation for International Christian Democratic Development. Deze stichting stimuleert democratische processen in Oost-Europese landen en in enkele landen buiten Europa. Hiervoor wordt subsidie ontvangen van het ministerie van BZK en van het ministerie van Buitenlandse Zaken. De FICDD is gehuisvest in het partijbureau van de ChristenUnie. De jaarrekening (met activiteitenverslag) van de FICDD is als bijlage bij het Jaarverslag van de ChristenUnie gevoegd.

De ChristenUnie is mede-oprichter en actief lid van de Europese partij ECPM, de European Christian Political Movement. Tweede Kamerlid Stieneke van der Graaf is lid van het bestuur van de ECPM. ECPM houdt kantoor in Amersfoort en Brussel. De ChristenUnie vertegenwoordiger in het Europees Parlement, Peter van Dalen, is in zijn rol als Europarlementariër ook lid van de ECPM. Hij was tot 15 juni 2019 in het EP ook lid van de fractie van Conservatieven en Hervormers (ECR), maar vanaf 1 juli 2019 is hij lid van de Europese Volkspartij (EVP). De ChristenUnie is tevens lid van Sallux, de Christian Political Foundation for Europe. Sallux is de politieke "denktank" van de ECPM en houdt kantoor in Amersfoort.

Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)

Het Wetenschappelijk Instituut (WI), de Mr. G. Groen van Prinstererstichting dient de partij en de samenleving met het leveren van politiek-wetenschappelijke bijdragen in de vorm van publicaties, bijeenkomsten en debat. Het WI wordt door de ChristenUnie met een financiële bijdrage van € 28.000 gesteund. Overige inkomsten van het WI zijn bijdragen van donateurs en subsidie van het ministerie van BZK. Het WI is gehuisvest in het partijbureau van de ChristenUnie. Het WI heeft een eigen jaarverslag en jaarrekening.

Politieke participatie jongeren (e)

De ChristenUnie heeft Perspectief aangewezen als haar officiële politieke jongeren organisatie. Perspectief heeft dit jaar € 6.000 financiële ondersteuning gekregen. Perspectief is gehuisvest in het partijbureau van de ChristenUnie. Perspectief heeft een eigen jaarverslag en jaarrekening.

Ledenwerving (f)

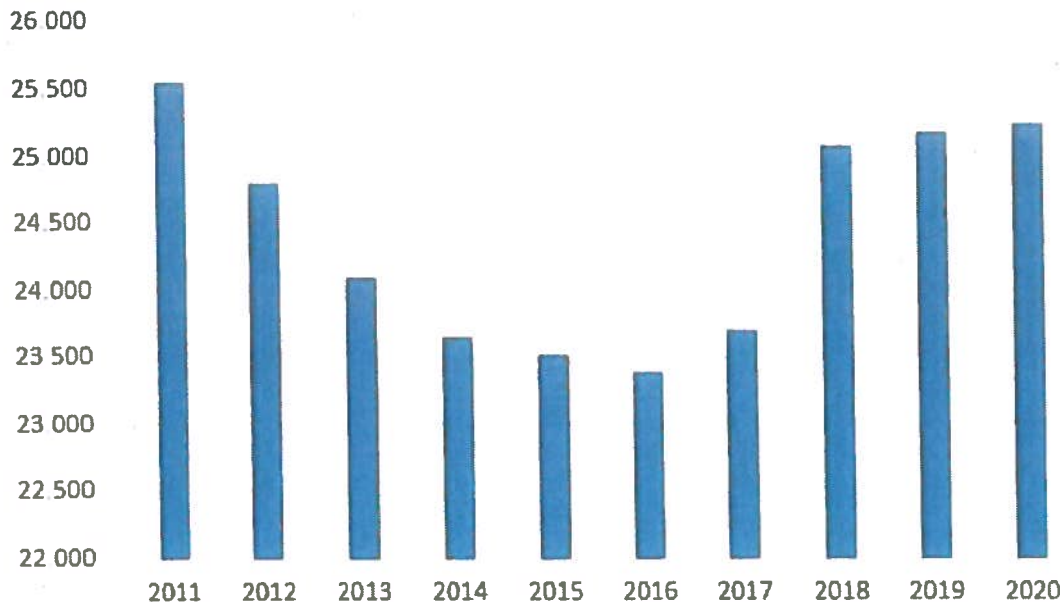
7. Ledenwerving

In 2019 heeft de ChristenUnie een kleine netto-ledenwinst van 64 behaald. In totaal hebben 1.088 nieuwe leden zich aangemeld (19 meer dan vorig jaar) en 1.024 leden hebben zich uitgeschreven (54 meer dan vorig jaar). Het totaal aantal leden per 1 januari 2020 is 25.234. De ChristenUnie bleek hiermee de enige landelijke partij in de coalitie met een ledenwinst. Na de provinciale verkiezingen van maart hebben veel nieuwe leden zich aangemeld. Gedurende het jaar kwamen er ook meer afmeldingen binnen die te maken hadden met kabinetsbeleid.

In 2019 is de ledengroei verder gestimuleerd via acties (waaronder vanaf november een actie met het nieuwe boek van Gert-Jan Segers ('De Verloren Zoon') als welkomstcadeau en wederom de gezinslidactie vanaf september en acties op evenementen als Opwekking) en communicatie-uitingen op social media, de website, in nieuwsbrieven, op evenementen, via radio en tv-spotjes en met advertenties.

Naast leden kent de ChristenUnie ook vrienden. Deze vrienden hebben geen zeggenschap binnen de partij, maar ondersteunen de partij financieel en worden via nieuwsbrieven op de hoogte gehouden. Het aantal vrienden in 2019 is 971, iets lager dan in 2018 (982). De gemiddelde bijdrage is net als het voorgaande jaar € 23 per jaar.

Ontwikkeling ledenbestand (per 1 januari) van de ChristenUnie over de afgelopen 10 jaar:

Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)

8. Promotie

In het kader van promotie en ledenwerving was de ChristenUnie in 2019 vertegenwoordigd op diverse (christelijke) evenementen. Deze evenementen lenen zich goed om mensen via een actie te interesseren voor de ChristenUnie. De grootste is de pinksterconferentie Opwekking.

De Open Dag 2019 in Den Haag is altijd een trekpleister. In de Tweede Kamer werden ook dit jaar diverse groepsbezoeken georganiseerd, o.a. voor nieuwe leden.

In het kader van promotie is zover mogelijk de huisstijl bewaakt. Diverse huisstijldragers zijn vernieuwd en alle lokale afdelingen hebben een eigen ChristenUnie logo met de gemeente naam ontvangen. Eenduidig gebruik wordt gestimuleerd ter versterking van de totale uitstraling van de ChristenUnie.

9. Informatie via Internet (naar niet leden)

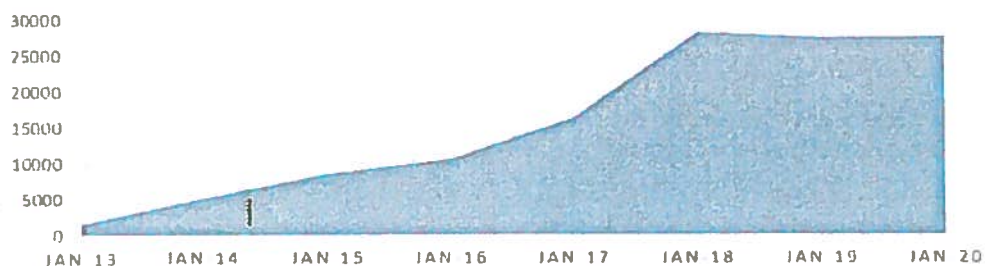
Op de website en op onze sociale media kanalen verschijnen dagelijks, vaak meerdere keren per dag, nieuws-updates over wat onze parlementariërs hebben gedaan en gezegd. Via de persvoorlichting wordt de Nederlandse geschreven pers, radio en televisie voorzien van informatie.

10. Radio, tv en nieuwe media

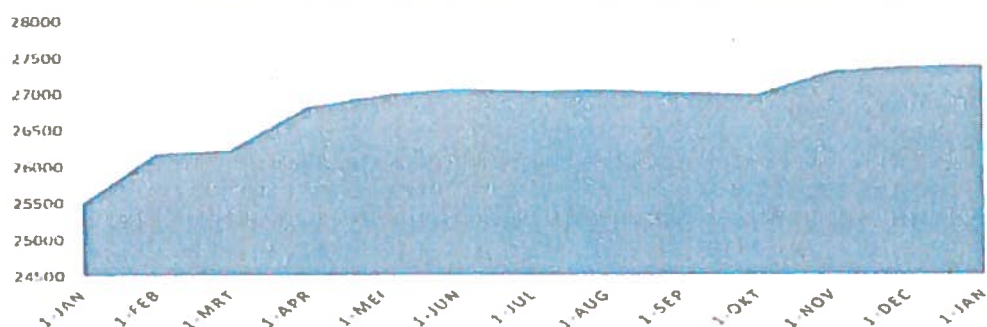
In 2019 is de Facebookpagina van de ChristenUnie weer een klein beetje gegroeid met netto 99 extra volgers, van 27.555 naar 27.654. Nog steeds is de CU pagina daarmee nipt groter dan die van Gert-Jan Segers. De pagina van Gert-Jan heeft wel een redelijk nette groei doorgemaakt, met bijna 2.000 extra volgers. We zien drie duidelijke pieken: in januari 2019 rondom de Nashville verklaring, daarna de Provinciale Statenverkiezingen en in oktober een 'boost' vanwege een stevige column over de Turkse inval in Syrië.

Op Twitter zien we een redelijk stabiel beeld. We zijn gegroeid van 26.131 naar 29.438 volgers, in lijn met voorgaande jaren. Gert Jan Segers eigen twitter account laat continu groei zien, ruim 47.000 volgers. Op Instagram blijven we gestaag groeien. Vorig jaar van 2.629 naar 5.425 (en Gert-Jan Segers van 5.029 naar 9.363). We hebben ook geïnvesteerd in het aantal berichten op Instagram, in 2019 waren dat er 79, plus een paar sessies op Insta Stories. Het bereik is hiermee ook gegroeid: vorig jaar haalde het bericht met het hoogste bereik 1.664 gebruikers, dit jaar waren dat er al 4.764. Op YouTube zijn we gegroeid van 586 naar 725 abonnees en hebben we 21 video's geplaatst (wel 3x zo veel als vorig jaar).

GROEI CU VOLGERS PER JAAR

GROEI GERT-JAN SEGERS FACEBOOK-PAGINA 2019

Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)

11. Opbouwwerk en advies

Zittende politieke ambtsdragers worden ondersteund door een aantal medewerkers van de afdeling Opleiding en Advies. Deze afdeling is een samenwerking van het partijbureau en Bestuurdersvereniging.

Functie/ rol	1-1-2020	1-1-2019
Gemeenteraadslid	403	402
Wethouder	79	80
Burgemeester	9	10
Provinciale Statenlid	32	31
Gedeputeerde Statenlid	7	4
Commissaris van de Koning	1	1
Lid AB waterschap	17	17
Lid DB waterschap	3	5
Lid Tweede Kamer	5	5
Lid Eerste Kamer	4	3
Europarlementariër	1	1
Minister	2	2
Staatssecretaris	1	1
Overige leden BV	239	245
TOTAAL leden BV	803*	807

* Door dubbelingen in functies is het aantal functies opgeteld bij de overige leden zonder functie meer dan het aantal personen dat lid is van de Bestuurdersvereniging. Het aantal afdelingen per 1-1-2020 is 167.

12. Opleidingscentrum i.c.m. 15. Meningsvorming en ondersteuning politieke ambtsdragers

Ondersteuning vindt plaats door het aanbieden van cursussen door het Opleidingscentrum (zie activiteit 1), door het organiseren van ontmoetingen voor specifieke doelgroepen en door het aanbieden van algemene adviezen en door maatwerk-advisering.

13. Selectie ambtsdragers en talentontwikkeling

In 2019 is geïnvesteerd in het trainen en coachen van nieuwe wethouders en het trainen van kandidaat-burgemeesters.

14. Digitale nieuwsbrief

Voor verschillende doelgroepen worden maandelijkse nieuwsbrieven gemaakt. Bijvoorbeeld voor leden van provinciale staten, gemeenteraden en besturen van waterschappen.

15. Ondersteuning politieke ambtsdragers

Zie 11 (opbouwwerk en advies) en 12 (opleidingscentrum)

Verkiezingscampagnes (i)

16. PS-WS verkiezingen 20 maart 2019

De verkiezingscampagne voor de PS/WS verkiezingen is goed gelopen en er zijn zo'n 90.000 stemmen extra behaald. Ondanks de switch in campagneleiders verliep de aansturing goed. Er is veel aandacht geweest voor de ondersteuning van provincies, zowel in advies, menskracht en financieel. Met uitzondering van de provincie Noord-Brabant deden we in alle provincies met een zelfstandige lijst mee aan de verkiezingen.

17. EP-verkiezingen 23 mei 2019

In nauwe samenwerking met de SGP is er ook een campagne gevoerd voor de Europese Verkiezingen. De ChristenUnie-SGP is met 2 zetels gelijk gebleven, maar kon niet meekomen met de hogere opkomst; het percentage is gedaald van 7,7% naar 6,8%. In absolute aantallen was er wel een kleine winst van 10.817 extra stemmen. Het totaal van 375.660 stemmen is het hoogste aantal stemmen dat de CU-SGP ooit heeft gehaald bij de Europese Verkiezingen.

1.3 Informatie over bestuur en directie

1.3.1 Taak en werkwijze van directie en bestuur

Het Landelijk Bestuur is het bestuur van de ChristenUnie in de zin van de wet en bestaat uit:

- a. de voorzitter, die in functie door het partijcongres wordt benoemd en
  - b. algemene bestuursleden, die door het partijcongres worden benoemd
- waarbij het aantal leden door het partijcongres wordt bepaald op ten minste vijf en ten hoogste zeven. Behoudens de beperkingen volgens de statuten is het Landelijk Bestuur belast met het besturen van de ChristenUnie.

Het Landelijk Bestuur vergadert doorgaans eens per maand, de zomermaanden uitgezonderd. De fractievoorzitter van de Tweede Kamer en de Eerste Kamer, de delegatieleider in het Europees Parlement, de voorzitter van de Bestuurdersvereniging en de directeur van het partijbureau zijn vaste adviseurs van het Landelijk Bestuur. Het Landelijk Bestuur vergadert een aantal keren per jaar in bijzijn van de voorzitters van Provinciale Unies.

De ChristenUnie kent een partijbureau. Dit bureau is gevestigd in Amersfoort. Het partijbureau ondersteunt en verbindt de partij, haar geledingen en leden bij het realiseren van partijdoelstellingen op het gebied van politiek en bestuur, administratie, communicatie, campagne, toerusting en ontwikkeling. Het partijbureau is verbonden met mensen die vanuit hun christen-zijn invloed willen uitoefenen in politiek en maatschappij. Het partijbureau opereert onder verantwoordelijkheid van het Landelijk Bestuur.

De volgende kerncompetenties voor alle medewerkers van het partijbureau zijn vastgesteld:

- Resultaatgerichtheid
- Organisatiesensitiviteit
- Klantgerichtheid

1.3.2 Bezoldigings- en vergoedingsbeleid

Leden van het Landelijk Bestuur krijgen alleen een vergoeding voor gemaakte onkosten. Zij ontvangen geen vacatiegeld of andersoortige vergoedingen.

Het personeel werkzaam bij de ChristenUnie valt niet onder een CAO. Voor de salariering wordt gebruik gemaakt van de salarisschalen van rijksambtenaren (BBRA). De functie van directeur partijbureau is ingeschaald in schaal 13. Overige functies zijn ingeschaald in de schalen 6 tot en met 11.

1.3.3 Nevenfuncties bestuursleden en directeur

Piet Adema

Voorzitter Ondernemersorganisatie Schoonmaak- en Bedrijfsdiensten (OSB) (bezoldigd)
Lid RvC Larcom bv te Ommen (bezoldigd)
Lid RvC NV Rendo te Meppel (bezoldigd)
Voorzitter RvC WTC Expo/PBH te Leeuwarden (bezoldigd)
Voorzitter NVB Nederlandse vereniging van Bouwers (bezoldigd)
Lid algemeen bestuur VNO-NCW
Lid hoofdbestuur MKB Nederland
Lid RvC Woningborg (bezoldigd)

Mark de Boer

Algemeen directeur Stichting Ark Mission, Amsterdam (bezoldigd)
Zelfstandig organisatieadviseur, Almere (bezoldigd)
Voorzitter Rafael Gemeenschap, Almere (onbezoldigd, onkostenvergoeding)
Voorzitter van het bestuur van stichting Building People Bringing Life, Almere (onbezoldigd)

Klaas Tigelaar

Burgemeester Leidschendam-Voorburg (bezoldigd)
Diverse functiegerelateerde nevenfuncties (onbezoldigd):
Lid Algemeen Bestuur Veiligheidsregio Haaglanden
Lid Algemeen Bestuur Metropoolregio Rotterdam Den Haag
Voorzitter Adviesraad Christiaan Huygens Wetenschapsprijs
Voorzitter Vereniging Zuid Hollandse Gemeenten, afd. van de VNG.
Lid bestuur Vereniging Sport en Gemeenten (onbezoldigd)
Vicevoorzitter Stichting Sportservice Nederland (bezoldigd) (beëindigd juli 2019)
Voorzitter RvC Ikazia Ziekenhuis Rotterdam (bezoldigd) (beëindigd december 2019)
Lid Raad van toezicht LEV scholengroep west nederland (bezoldigd)

Fred Ruiten

Concerncontroller gemeente Den Helder (bezoldigd)
Directeur bij Fimai BV (bezoldigd)
Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Forte Kinderopvang (onbezoldigd)
Vice-voorzitter / penningmeester Stichting 180 (onbezoldigd)
Voorzitter Stichting Hart voor Heerhugowaard (onbezoldigd)
Penningmeester Stichting Kapelkerk (onbezoldigd)
Lid Raad van Toezicht ClickF1 (onbezoldigd)
Lid Raad van Toezicht Stichting Groeyers (onbezoldigd)

Leon Meijer

Wethouder Gemeente Ede (bezoldigd)
Onbetaalde nevenfuncties uit hoofde van het wethouderschap Financiën:
Aandeelhouder gemachtigde Afvalcombinatie De Vallei
Aandeelhouder Werkracht b.v.
Aandeelhouder Vitale vakantieparken
Bestuur Stichting Sportservice

ChristenUnie
Amersfoort

Lid AB Regio FoodValley

Onbetaalde nevenfuncties uit hoofde van het wethouderschap Luchtvaart:

Commissielid Overleg en Voorlichting Milieuhygiëne Militair Luchtvaartterrein Deelen

Vicevoorzitter Provinciale bestuurlijke kerngroep luchtvaart

Onbetaalde nevenfuncties uit hoofde van het wethouderschap Jeugdzorg:

Voorzitter bestuurlijk overleg Jeugdzorg regio Foodvalley.

Voorzitter G7, bestuurlijk overleg van de 7 Gelderse jeugdzorg regio's

Lid VNG commissie Jeugd, Zorg en Onderwijs

Onbetaalde overige nevenfuncties:

Voorzitter landelijke preventietafel Overmatig Alcoholgebruik voor ministerie van VWS

Lid bestuur stichting Christenen voor Israël

Voorzitter bestuur Christians for Israel International

Hanneke Palm

Ambassaderaad justitieaangelegenheden bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de Raad van Europa (bezoldigd)

Auteur Wolters Kluwer, Tekst & Commentaar Wetboek van Strafvordering, Mensenrechten (hiervoor ontvangt zij een soort royalties)

Joanne van der Schee - van de Kamp

Senior adviseur beleid en strategie bij Prisma (bezoldigd), tot 1-7-2019

Strategisch adviseur regionale samenwerking bij de gemeente Nijkerk, vanaf 1-7-2019

Gerben Huisman

(Interim) Directeur Partijbureau ChristenUnie (bezoldigd), vanaf 4-3-2019

Directeur World Servants (bezoldigd)

Menno van Hulst

Directeur Partijbureau ChristenUnie (bezoldigd)

Voorzitter stichting Light for the World (onbezoldigd), tot 31-01-2019

1.4 Toekomstplannen en risicobeheersing

Voor de landelijke partij zijn verkiezingen de belangrijkste mijlpalen. Een kernrisico voor een politieke partij is dat door de Tweede Kamerverkiezingen de hoogte van de subsidie verstrekt door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties wijzigt, deze subsidie is immers deels afhankelijk van het aantal zetels in de Tweede Kamer. Qua inkomsten zijn verder van belang de contributies van de leden en giften. De ChristenUnie heeft een stabiele achterban, waardoor het risico op een daling van het aantal zetels relatief laag wordt ingeschat. Het ledenaantal vertoont al vier jaar achter elkaar een stijgende lijn. Om de risico's te beheersen zijn diverse maatregelen getroffen. Zo wordt ernaar gestreefd de personele organisatie zo flexibel mogelijk in te richten, zodat indien nodig snel kan worden bijgestuurd. Verder is er een continuïteitsreserve gevormd. Deze is van voldoende omvang om risico's die zich op korte termijn kunnen voordoen op te vangen. Tevens is een campagnereserve gevormd die wordt aangesproken in het jaar voorafgaand aan landelijke verkiezingen.

Eind 2019 is middels de 'motie Jetten' een verhoging van de subsidiebijdrage aan politieke partijen aangekondigd. Voor de ChristenUnie betekent dit een verhoging van naar verwachting ruim 400.000 euro. Voor de besteding van deze gelden wordt een plan opgesteld dat deels in de begroting is opgenomen. Voor het jaar 2020 zijn geen landelijke verkiezingen gepland. Wel is de campagne voor de Tweede Kamerverkiezingen 2021 gestart. Derhalve zal de campagnereserve in 2020 worden aangesproken.

In 2020 wordt de ingezette lijn doorgezet waarin de ChristenUnie zich meer en meer als net-werkpartij ontwikkelt. Door middel van 'huiskamergesprekken', een provincietour en andere activiteiten, landelijk en lokaal, wordt het gesprek gezocht met leden, kiezers en andere geïnteresseerden in christelijke politiek. Landelijk agendeert de ChristenUnie belangrijke thema's zoals Coalitie-Y, met aandacht voor prestatiedruk bij jongeren. De ChristenUnie bevindt zich in het hart van de christelijke beweging in Nederland, waardoor onze politieke opdracht altijd wordt gevoed door kerk en samenleving. Vanuit het partijbureau worden al deze ontwikkelingen en activiteiten ondersteund met expertise en uitvoeringscapaciteit. In 2020 worden verdere stappen gezet om de organisatie te professionaliseren.

De ontstane crisis als gevolg van het *coronavirus* in maart 2020 heeft echter grote impact op de voortgang en uitvoering van deze activiteiten. Evenementen en bijeenkomsten zijn afgelast waardoor het contact met de achterban op andere manieren moet gebeuren. Medewerkers werken primair vanuit huis. Voor verschillende activiteiten zijn inmiddels digitale alternatieven ontwikkeld, andere zijn geannuleerd.

Hoewel de impact van de crisis dus in praktische zin negatief is, is de politieke en maatschappelijke relevantie van de ChristenUnie groter dan ooit. Zo staat de ChristenUnie aan de basis van het grote maatschappelijke initiatief *#nietalleen* dat samen met andere christelijke organisaties en kerken is opgezet en neemt zij politieke verantwoordelijkheid in het kabinet en in de Tweede Kamer. De financiële gevolgen zijn voor de ChristenUnie beperkt tot annuleringskosten en een verschuiving van budgetten. De financieringsstructuur (subsidies en contributies) is zodanig dat de continuïteit niet in gevaar komt, noch dat er kortetermijn liquiditeitsproblemen worden verwacht.

Voor FICDD geldt dat de activiteiten specifieke subsidies ontvangen. De uitvoering daarvan is door de corona-crisis niet mogelijk, waardoor financiering van de indirecte kosten in gevaar kan komen. I.o.m. andere subsidieontvangers is opheldering gevraagd bij de min. BuZa en BZK over de mogelijke impact hiervan. Het financiële risico hiervan bedraagt naar schatting max. € 60.000, indien alle subsidies worden ingetrokken.

Getekend te Amersfoort,

Piet Adema, voorzitter

2. Jaarrekening   2019

2.1 Balans per 31 december 2019

na resultaatbestemming

	31 december 2019	31 december 2018		31 december 2019	31 december 2018
	€	€		€	€
ACTIVA			PASSIVA		
Immateriële vaste activa			Reserves		
Software	6.034	19.211	Algemene reserve	58.763	186.822
Materiële vaste activa			Continuïteitsreserve	350.000	325.000
Inrichting gebouwen	10.110	15.632	Vervangingsreserve BV	24.000	-
Inventaris	8.920	11.955	Verkiezingsreserve	313.500	779.322
Hardware	10.160	14.270		746.263	-
	29.190	41.857	Voorziening	53.700	-
Vorraden	45.783	51.208	Kortlopende schulden		
Vorderingen	212.587	163.241	Crediteuren	13.751	45.927
Liquide middelen	687.696	704.903	Belastingen	32.555	27.527
	981.290	980.420	Overige kortlopende schulden	135.021	127.644
	981.290	980.420		181.327	201.098
	<u>981.290</u>	<u>980.420</u>		<u>981.290</u>	<u>980.420</u>

2.2 Staat van baten en lasten over 2019

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
BATEN			
Contributies	1.252.003	1.248.000	1.181.591
Giften	101.093	106.000	72.585
Subsidies	648.835	604.000	613.609
Bijdragen in gezamenlijke kosten	375.196	388.496	373.658
Baten Opleidingscentrum	16.034	15.000	26.506
Overige baten	30.439	18.775	27.671
Totaal baten	2.423.600	2.380.271	2.295.621
LASTEN			
Directe uitgaven aan subsidiabele activiteiten			
Politieke vorming en scholing (a)	12.745	12.500	13.156
Informatievoorziening (b)	165.407	176.975	172.324
Contact zusterpartijen buitenland (c)	6.182	-	-
Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)	28.000	28.000	28.000
Politieke participatie jongeren (e)	6.000	6.000	6.000
Ledenwerving (f)	27.787	30.000	27.177
Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)	94.830	96.975	90.645
Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)	28.089	28.050	28.794
Verkiezingscampagnes (i)	127.060	130.000	104.268
	496.100	508.500	470.364
Afdrachten			
Afdrachten aan lokale afdelingen en Provinciale Unies			
	314.204	304.288	300.001
	314.204	304.288	300.001
Overige uitgaven			
Bestuurskosten	18.349	14.550	15.679
Bureau- en ICT-kosten	165.728	189.797	174.913
Personeelskosten	1.308.850	1.275.486	1.145.294
Huisvestingskosten	103.728	106.650	99.370
	1.596.655	1.586.483	1.435.257
Totaal lasten	2.406.959	2.399.271	2.205.621
Overschot/ tekort	16.642	19.000-	90.000

2.3 Resultaatbestemming

	Realisatie 2019	Realisatie 2018
	€	€
Resultaatbestemming reserves		
Algemene reserve	128.058-	-
Continuïteitsreserve	25.000	25.000
Verkiezingsreserve	46.000	65.000
Vervangingsreserve	20.000	-
Voorziening	53.700	-
	<u>16.642</u>	<u>90.000</u>

2.4 Grondslagen van waardering en bepaling van het resultaat

2.4.1 Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen C1 kleine organisaties-zonder-winststreven. De jaarrekening is opgesteld in Euro's.

2.4.2 Vergelijkende cijfers

De cijfers over 2018 zijn waar nodig aangepast om vergelijkbaarheid met het verslagjaar mogelijk te maken.

Grondslagen van waardering

2.4.3 Algemene grondslagen van waardering

Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen de geamortiseerde kostprijs.

2.4.4 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa benodigd voor de doelstelling en voor de bedrijfsvoering worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs verminderd met de op basis van de geschatte levensduur bepaalde afschrijvingen. De afschrijvingen bedragen een percentage van deze verkrijgingsprijs.

2.4.5 Vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva

De vorderingen, liquide middelen, schulden en overlopende activa en passiva zijn opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs; waardering geschiedt onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid, gebaseerd op een individuele beoordeling van de vorderingen.

2.4.6 Reserves en fondsen

Reserves betreffen gelden ter vrije besteding. Door het bestuur kunnen doelreserves worden aangehouden voor aanwending aan een specifiek doel.

Fondsen betreffen gelden die besteed moeten worden in het kader van de doelstelling waarvoor deze ter beschikking zijn gesteld. Dit betreft het niet bestede deel van toegekende donaties en andere fondsen en gelden die vastliggen in vaste activa.

Grondslagen van resultaatbepaling

2.4.7 Algemene grondslagen van resultaatbepaling

Het resultaat is bepaald als het verschil tussen de baten en alle hiermee verbonden kosten en andere aan het verslagjaar toe te rekenen lasten, met inachtneming van de hiervoor vermelde waarderinggrondslagen.

2.4.8 Baten

De baten zijn gevormd door alle aan het verslagjaar toe te rekenen opbrengsten.

Nalatenschappen worden opgenomen in het verslagjaar waarin de omvang van de nalatenschap betrouwbaar kan worden vastgesteld, derhalve indien de betaling is aangekondigd. Voorschotten worden verantwoord in het boekjaar waarin zij worden ontvangen.

Giften in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde.

2.4.9 Personeelsbeloning

Salarissen en sociale lasten worden toegerekend aan de verslagperiode waarin deze verschuldigd zijn, in overeenstemming met de arbeidsovereenkomsten.

Voor het pensioen geldt een toegezegde bijdrage regeling. De toegezegde bijdragen worden afgedragen aan de pensioenverzekeraar op basis van het pensioencontract.

2.4.10 Kostentoerekening ten behoeve van subsidie Wet Financiering Politieke Partijen

De personeelskosten zijn op medewerkersniveau toegerekend aan de tien subsidiecategorieën (A t/m I). Het percentage subsidiabele personeelskosten geldt als grondslag voor het toewijzen van de volgende baten en lasten:

Baten

KVGR-baten

Lasten

Bestuurs- en bureaunkosten

Huisvestingskosten

De aldus verkregen kostentoerekening staat vermeld in paragraaf 2.8.

2.5 Toelichting op de balans per 31 december 2019

Materiële en immateriële vaste activa

De mutaties in de vaste activa zijn in het hierna volgende schema samengevat:

	<u>Inrichting gebouwen</u>	<u>Inventaris</u>	<u>Hardware</u>	<u>Software</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€	€	€
Stand per 1 januari 2019					
Aanschafwaarde	27.613	15.176	22.672	55.966	121.426
Cumulatieve afschrijvingen	-11.981	-3.221	-8.402	-36.754	-60.358
	<u>15.632</u>	<u>11.955</u>	<u>14.270</u>	<u>19.211</u>	<u>61.068</u>
Mutaties boekjaar					
Investeringen	0	0	0	4.837	4.837
Afschrijvingen	-5.523	-3.035	-4.110	-18.014	-30.681
	<u>-5.523</u>	<u>-3.035</u>	<u>-4.110</u>	<u>-13.177</u>	<u>-25.844</u>
Stand per 31 december 2019					
Aanschafwaarde	27.613	15.176	22.672	60.802	126.262
Cumulatieve afschrijvingen	-17.503	-6.256	-12.511	-54.768	-91.039
	<u>10.110</u>	<u>8.920</u>	<u>10.160</u>	<u>6.034</u>	<u>35.224</u>

In de regel wordt afgeschreven over een periode van 5 jaar, uitgaande van een restwaarde van nihil. Per investering wordt gekeken of deze al dan niet sneller of langzamer afgeschreven dient te worden, afhankelijk van het verwachte verloop van de economische waarde van de investering.

ChristenUnie
Amersfoort

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
	€	€
Vorraden		
Voorraad promotieartikelen/boeken	45.198	50.853
Voorraad geschenkbonnen	<u>585</u>	<u>355</u>
Saldo per 31 december	<u>45.783</u>	<u>51.208</u>

In de voorraad promotieartikelen is een bedrag in mindering gebracht voor Incourantheid.

Vorderingen

Debiteuren	8.812	16.513
Rekeningcourant verhoudingen	34.733	629
Contributies	982	1.012
Vooruitbetaald / nog te ontvangen	24.950	20.263
Nog te ontvangen subsidie ministerie BZK	143.110	124.824
	<u>212.587</u>	<u>163.241</u>
Saldo per 31 december	<u>212.587</u>	<u>163.241</u>

Liquide middelen

Kas	849	967
Rabobank betaalrekening giften en contributies	4.374	30.737
Rabobank betaalrekening overige betaalstromen	14.291	10.151
Rabobank spaarrekening	500.000	495.000
SNS Bank meersparen	168.182	168.048
	<u>687.697</u>	<u>704.902</u>
Saldo per 31 december	<u>687.697</u>	<u>704.902</u>

De liquide middelen zijn vrij opneembaar.

	<u>2019</u>	<u>2018</u>
	€	€
Reserves		
Algemene reserve		
Saldo per 1 januari	186.822	186.822
Af: volgens resultaatbestemming	<u>128.058-</u>	-
Saldo per 31 december	<u>58.763</u>	<u>186.822</u>

De algemene reserve heeft de functie van 'vrije reserve' en is bedoeld om overschotten en tekorten op te vangen.

Continuïteitsreserve		
Saldo per 1 januari	325.000	300.000
Bij: volgens resultaatbestemming	<u>25.000</u>	<u>25.000</u>
Saldo per 31 december	<u>350.000</u>	<u>325.000</u>

De continuïteitsreserve wordt gevormd voor dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat ook in de toekomst aan verplichtingen kan worden voldaan. De noodzakelijk geachte omvang van de continuïteitsreserve bedroeg op 31 december 2019 € 350.000. De grondslag voor de continuïteitsreserve is de som van:

- tussen de 20% en 25% van de verwachte personeelskosten van het komend jaar en
- tussen de 20% en 25% van de verwachte huisvestingskosten van het komende jaar.

De noodzakelijk geachte omvang zal worden bijgesteld indien 20% en 25% van bovengenoemde kosten minder respectievelijk meer dan de noodzakelijk geachte reserveomvang van € 350.000 bedraagt.

	Kosten 2020	Reserve	Percentage
Personeelskosten	1.534.457		
Huisvestingskosten	<u>107.708</u>		
TOTAAL	<u>1.642.165</u>	<u>350.000</u>	<u>21,3%</u>

ChristenUnie
Amersfoort

	2019	2018
	€	€
Bestemmingsreserve Verkiezingen		
Saldo per 1 januari	267.500	202.500
Mutatie	46.000	65.000
Saldo per 31 december	<u>313.500</u>	<u>267.500</u>

De reserve verkiezingen is gevormd om de kosten van de Europese en Tweede Kamerverkiezingscampagnes op te vangen. De grondslag voor deze reserve hangt samen met een drietal factoren:

- (1) De frequentie van de verkiezingen. Deze is voor de Europese verkiezingen eens per vijf jaar. Voor Tweede Kamerverkiezingen ligt het niet vast. In de grondslag wordt uitgegaan voor eens per drie jaar.
- (2) Het noodzakelijk geachte budget. Deze is voor de Europese verkiezingen € 90.000 en voor de Tweede Kamerverkiezingen € 400.000.
- (3) Het deel van het budget dat in ieder geval vanuit de reserve gefinancierd zou moeten kunnen worden. Dit deel is bepaald op 75%. Het verleden heeft geleerd dat met name campagnes voor de Tweede Kamerverkiezingen voor een flink groter deel uit de gewone exploitatie betaald kan worden. Dit kan dankzij fors hogere gifteninkomsten in het jaar van Tweede Kamerverkiezingen.

Volgens deze grondslag is de maximaal benodigde verkiezingsreserve € 367.500. Dit bedrag wordt via een dotatiesysteem bereikt. De reserve kan eventueel wel sneller op het maximale streefbedrag komen, maar hoeft niet hoger dan het streefbedrag te zijn. In 2021 (een TK verkiezingsjaar) wordt dus maximaal 3/4 deel van € 400.000 uit het fonds onttrokken worden. Tegelijk is er een spaardoelstelling van € 100.000 (voor de TK-verkiezingen) en € 13.500 voor de Europese verkiezingen. Per saldo is dit een onttrekking van € 186.500.

Streefbedrag	31-12-16	31-12-17	31-12-18	31-12-19	31-12-20
Tweede Kamerverkiezingen	300.000	100.000	200.000	300.000	300.000
Europese Verkiezingen	40.500	54.000	67.500	13.500	27.000
Totaal	<u>340.500</u>	<u>154.000</u>	<u>267.500</u>	<u>313.500</u>	<u>327.000</u>
Werkelijk bedrag	367.500	202.500	267.500	313.500	313.500
Dekking	108%	131%	100%	100%	96%

	2019	2018
	€	€
Vervangingsreserve BV medewerkers		
Saldo per 1 januari	-	-
Mutatie (dotaties ChristenUnie en Bestuurdersvereniging)	24.000	-
Saldo per 31 december	<u>24.000</u>	<u>-</u>

Deze reserve is bedoeld om de eventuele kosten van langdurig zieke medewerker(s) van de Bestuurders-vereniging te dekken. Er is afgesproken dat de ChristenUnie 10/12e deel van de reserveringskosten voor haar rekening neemt en de BV 2/12e deel. Het streefbedrag van deze reserve is € 45.000.

	2019	2018
	€	€
Voorziening		
Saldo per 1 januari	-	-
Mutatie dotatie	53.700	-
Saldo per 31 december	<u>53.700</u>	<u>-</u>

Deze voorziening is bedoeld om eventuele kosten van langdurig zieke medewerker(s) van de ChristenUnie te dekken. Het bedrag is een redelijkerwijs schatting.

	2019	2018
	€	€
Overige kortlopende schulden		
Accountant	8.720	9.924
Reservering vakantiegeld inclusief sociale lasten	43.598	39.802
Reservering vakantiedagen inclusief sociale lasten	39.964	37.805
Reservering eindejaarsuitkering inclusief sociale lasten	6.555	6.313
Rekeningcourant verhoudingen	15.995	8.250
Overige kortlopende schulden	20.189	25.550
	<hr/>	<hr/>
Saldo per 31 december	<u>135.021</u>	<u>127.645</u>

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Meerjarige financiële verplichtingen

De ChristenUnie huurt per 1 augustus 2011 een kantoorpand aan de Johan van Oldebarneveltlaan 46 te Amersfoort. Het huurcontract is in 2016 verlengd. De nieuwe huurperiode loopt van 1 januari 2017 tot en met 31 december 2022. De huurprijs bedraagt € 65.000 op jaarbasis. (excl. inflatiecorr.) Per 1 januari 2017 zijn lease- en servicecontracten ingegaan voor het gebruik van een e-mail en cloud-omgeving en voor ict-, kopleer- en printapparatuur. De looptijd hiervan bedraagt 6 jaren. De jaarlijkse kosten bedragen € 29.766 per jaar. Ook is per 1 januari 2017 een overeenkomst gestart voor het gebruik van telefoniediensten (hosted volp), inclusief het gebruik van een hoogwaardige glasvezelverbinding. De looptijd bedraagt eveneens 6 jaren. De jaarlijkse kosten bedragen € 3.735.

Gemeenschappelijke kosten

De ChristenUnie heeft overeenkomsten gesloten met Perspectief (ChristenUnie-jongeren), de mr. G. Groen van Prinstererstichting (het WI), de Bestuurdersvereniging en de FICDD (stichting van de ChristenUnie voor internationale samenwerking en ontwikkeling) en de Stichting Ondersteuning Tweede Kamerfractie ChristenUnie betreffende de verdeling van gezamenlijke kosten.

De verdeling van gezamenlijke huisvestingskosten, bureaunkosten en gemeenschappelijke personeelskosten is geregeld in een "Overeenkomst tot verrekening van voor gemene rekening gemaakte kosten" (KVGR). In een aantal gevallen worden personeelskosten van ChristenUnie-medewerkers doorbelast aan een van de andere entiteiten op basis van een koopovereenkomst. De doorberekende kosten zijn als baten in de exploitatie van de ChristenUnie opgenomen.

Verhuur

Europarlementariër Peter van Dalen huurt kantoorruimte bij de ChristenUnie met ingang van 15 augustus 2011. De overeenkomst liep tot en met mei 2019. M.i.v. juni 2019 is een nieuwe overeenkomst opgesteld voor 1 kamer, de huur is € 500 per maand.

2.6 Toelichting op de baten over 2019

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Contributies			
Contributies	1.249.721	1.248.000	1.179.170
Contributies voorgaande jaren	2.282	-	2.421
	<u>1.252.003</u>	<u>1.248.000</u>	<u>1.181.591</u>

De contributiebaten betreffen alle gefactureerde contributies over 2019. Hiervan is ruim 98% ook daadwerkelijk ontvangen. Jaarlijks wordt een inschatting gemaakt van het bedrag dat nog binnenkomt. Het overige deel wordt afgeschreven (zie toelichting van de lasten). Wanneer er meer geld dan verwacht binnenkomt op contributies van voorgaande jaren, geldt het als een baat in het verslagjaar.

Giften

Vrienden van de ChristenUnie	20.034	22.000	20.904
Giften uit acties	53.932	66.500	21.259
Legaten	-	-	-
Overige giften	27.127	17.500	30.423
	<u>101.093</u>	<u>106.000</u>	<u>72.585</u>

Zowel de directe baten (giften) als de lasten voor de GR-campagne zijn in het verkiezingsjaar 2018 geboekt.

Een overzicht van donateur(s) die in 2019 € 4.500 of meer hebben gedoneerd wordt separaat aan het min. van. BZK toegestuurd. In 2019 zijn er geen legaten of nalatenschappen ontvangen. Geen enkele donateur heeft één of meerdere bijdrage(n) in natura gedoneerd ter waarde van € 4.500 of meer.

Subsidies

Subsidie Wet Financiering Politieke Partijen	983.777	604.000	938.449
Doorbetaling subsidies (WFPP) aan neveninstellingen	358.274	-	345.029
Subsidie Wet Financiering Politieke Partijen (voorgaande jaren)	23.332	-	20.190
	<u>648.835</u>	<u>604.000</u>	<u>613.609</u>

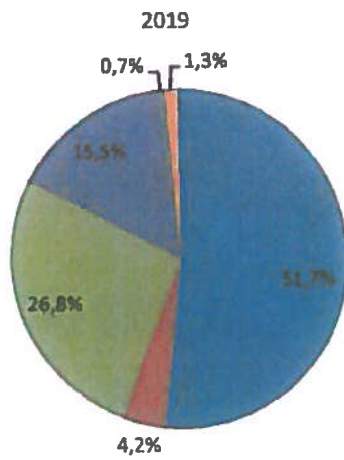
Bijdragen in gezamenlijke kosten

Gezamenlijke kosten Bestuurdersvereniging (BV)	206.619	213.529	205.524
Gezamenlijke kosten Wetenschappelijk Instituut (WI)	54.641	56.180	52.612
Gezamenlijke kosten FICDD	76.764	78.962	76.582
Gezamenlijke kosten Perspectief, ChristenUnie-jongeren	19.671	20.225	18.941
Gezamenlijke kosten St. Ondersteuning TK-fractie CU	10.000	10.000	10.000
Huuropbrengsten eurofractie	7.500	9.600	10.000
	<u>375.196</u>	<u>388.496</u>	<u>373.658</u>

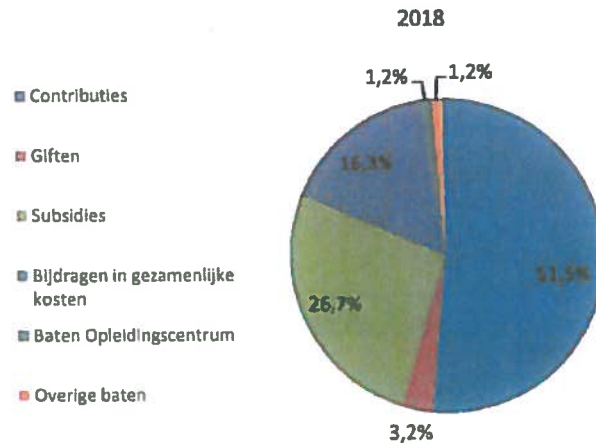
De ChristenUnie heeft overeenkomsten gesloten met andere partijgeledingen betreffende de verdeling van gezamenlijke kosten.

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Baten Opleidingscentrum			
Cursusbijdragen Opleidingscentrum	16.034	15.000	26.506
	<u>16.034</u>	<u>15.000</u>	<u>26.506</u>
Overige baten			
Baten ChristenUnie Magazine	23.685	16.475	19.705
Verkopen	5.949	2.000	7.653
Rente	142	300	314
Nagekomen baten	662	-	-
	<u>30.439</u>	<u>18.775</u>	<u>27.671</u>
TOTAAL BATEN	<u>2.423.599</u>	<u>2.380.271</u>	<u>2.295.621</u>

Herkomst baten

2.7 Toelichting op de lasten over 2019

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Uitgaven aan subsidiabele activiteiten			
Politieke vorming en scholing (a)			
1. Opleidingscentrum	11.759	11.500	12.700
2. Politieke beleidsontwikkeling	986	1.000	455
	<u>12.745</u>	<u>12.500</u>	<u>13.156</u>
Informatievoorziening (b)			
3. ChristenUnie Magazine	90.585	100.000	86.850
4. Campagnematerialen	1.104	2.000	5.432
5. Informatie via internet	25.667	24.975	24.050
6. Congres	48.051	50.000	55.992
	<u>165.407</u>	<u>176.975</u>	<u>172.324</u>
Contact zusterpartijen buitenland (c)			
Activiteiten via FICDD, de ChristenUnie stichting voor internationale samenwerking en ontwikkeling	<u>6.182</u>	-	-
Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)			
Activiteiten via Mr. G. Groen v. Prinstererstichting	<u>28.000</u>	<u>28.000</u>	<u>28.000</u>
Politieke participatie jongeren (e)			
Activiteiten via Perspectief, ChristenUnie-jongeren	<u>6.000</u>	<u>6.000</u>	<u>6.000</u>
Ledenwerving (f)			
7. Kosten Ledenwerving	<u>27.787</u>	<u>30.000</u>	<u>27.177</u>
	<u>27.787</u>	<u>30.000</u>	<u>27.177</u>

	Realisatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)			
8. Promotie	21.112	22.000	25.744
9. Informatie via Internet	25.667	24.975	24.050
10. Radio, tv en nieuwe media	48.051	50.000	40.851
	<u>94.830</u>	<u>96.975</u>	<u>90.645</u>
Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)			
11. Opbouwwerk en advies	6.400	6.000	4.129
12. Opleidingscentrum	11.759	11.500	12.700
13. Selectie ambtsdragers	4.227	5.000	6.620
14. Digitale nieuwsbrief	5.704	5.550	5.344
15. Ondersteuning politieke ambtsdragers	-	-	-
	<u>28.089</u>	<u>28.050</u>	<u>28.794</u>
Verkiezingscampagnes (i)			
16. PS-WS verkiezingen 20 maart 2019	68.364	70.000	104.268
17. EP-verkiezingen 23 mei 2019	58.696	60.000	-
	<u>127.060</u>	<u>130.000</u>	<u>104.268</u>
In 2018 zijn zowel de directe baten (giften) als de lasten voor de GR-campagne geboekt. In geringere mate geldt dit ook voor de verkiezingen van 2019.			
Afdrachten			
Afdrachten aan lokale afdelingen en Provinciale Unies			
Aan lokale afdelingen	233.572	226.865	223.659
Aan Provinciale Unies	80.632	77.423	76.342
	<u>314.204</u>	<u>304.288</u>	<u>300.001</u>
Overige uitgaven			
Bestuurskosten			
Vergaderkosten	3.486	2.750	873
Reiskosten bestuursleden	8.571	8.000	6.466
Partijdecoraties	-	300	2.203
Overige bestuurskosten	6.291	3.500	6.138
	<u>18.349</u>	<u>14.550</u>	<u>15.679</u>

De totale bezoldiging directie over 2019 bedroeg: € 215.656
Deze salaris- en pensioenlasten zijn onderdeel van de totale
personeelskosten op de volgende pagina.

ChristenUnie
Amersfoort

	Reallsatie 2019 €	Begroting 2019 €	Realisatie 2018 €
Bureau- en ICT-kosten			
Bureau- en kantoorkosten	64.955	79.600	77.380
Accountant en adviseurs	17.147	17.500	15.894
Afschrijvingen MVA	30.681	31.920	29.553
Afschrijving niet betaalde contributies	15.432	18.500	14.585
ICT-kosten	37.512	42.277	37.501
	<u>165.728</u>	<u>189.797</u>	<u>174.913</u>
Personeelskosten			
Lonen en salarissen	1.020.958	954.639	886.151
Sociale lasten	180.142	182.464	159.091
Pensioenlasten	64.741	62.833	57.461
Overige personeelskosten	43.010	75.550	42.592
	<u>1.308.850</u>	<u>1.275.486</u>	<u>1.145.294</u>
Het gemiddeld aantal werknemers gedurende het boekjaar 2019 bedroeg 20,01 FTE (2018: 18,80). Dit is exclusief stagiaires.			
Huisvestingskosten			
Huur- en servicekosten	67.097	67.758	66.105
Onderhoudskosten	4.700	2.500	3.242
Energiekosten	6.222	10.000	4.737
Overige huisvestingskosten	25.709	26.392	25.285
	<u>103.728</u>	<u>106.650</u>	<u>99.370</u>
TOTAAL LASTEN	<u>2.406.957</u>	<u>2.399.271</u>	<u>2.205.621</u>

2.8 Kostentorekening subsidiabele activiteiten (WFPP)

	Directe kosten	Personeels- kosten	Bestuurs- en bureaunkosten	Huisvestings- kosten	KVGR baten	TOTAAL 2019
Politieke vorming en scholing (a)						
1. Opleidingscentrum	11.759	58.622	8.245	4.646	-5.342	77.928
2. Politieke beleidsontwikkeling	986	66.793	9.394	5.293	-6.087	76.379
Subtotaal Politieke vorming en scholing (a)						154.307
Informatievoorziening (b)						
3. ChristenUnie Magazine	90.585	44.347	6.237	3.515	-4.041	140.642
4. Campagnematerialen	1.104	57.147	8.037	4.529	-5.208	65.609
5. Informatie via internet	25.667	97.946	13.775	7.762	-8.926	136.224
6. Congres	48.051	20.013	2.815	1.586	-1.824	70.641
Subtotaal Informatievoorziening (b)						413.116
Contact zusterpartijen buitenland (c)						
Resultaat kosten FICDD 2019 (eigen jaarrekening, zie bijlage) alleen inzake het WFPP deel	102.360					102.360
Subtotaal Contact zusterpartijen buitenland (c)						102.360
Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)						
Resultaat kosten WI 2019 (eigen jaarrekening)	510.721					510.721
Subtotaal Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)						510.721
Politieke participatie jongeren (e)						
Resultaat kosten Perspectief 2019 (eigen jaarrekening)	68.873					68.873
Subtotaal Politieke participatie jongeren (e)						68.873

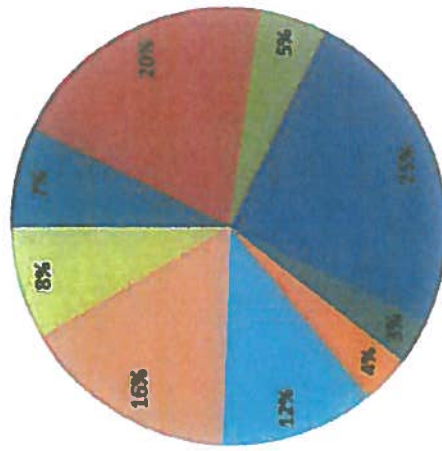
	Directe kosten	Personeels- kosten	Bestuurs- en bureaukosten	Huisvestings- kosten	KVGR baten	TOTAAL 2019
Ledenwerving (f)						
7. Kosten Ledenwerving	27.787	41.939	5.898	3.324	-3.822	75.126
Subtotaal Ledenwerving (f)						<u>75.126</u>
Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)						
8. Promotie	21.112	19.382	2.726	1.536	-1.766	42.989
9. Informatie via Internet	25.667	67.343	9.471	5.337	-6.137	101.681
10. Radio, tv en nieuwe media	48.051	40.978	5.763	3.248	-3.734	94.305
Subtotaal Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)						<u>238.975</u>
Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)						
11. Opbouwwerk en advies	6.400	82.914	11.661	6.571	-7.556	99.990
12. Opleidingscentrum	11.759	57.493	8.086	4.556	-5.239	76.654
13. Selectie ambtsdragers	4.227	32.080	4.512	2.542	-2.924	40.437
14. Digitale nieuwsbrief	5.704	52.286	7.354	4.144	-4.765	64.722
15. Ondersteuning politieke ambtsdragers	0	39.616	5.572	3.140	-3.610	44.716
Subtotaal Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)						<u>326.519</u>
Verkiezingscampagnes (i)						
16. PS-WS verkiezingen 20 maart 2019	68.364	33.806	4.755	2.679	-3.081	106.523
17. EP-verkiezingen 23 mei 2019	58.696	7.451	1.048	591	-679	67.107
Subtotaal Verkiezingscampagnes (i)						<u>173.630</u>
TOTAAL	<u>1.137.872</u>	<u>820.154</u>	<u>115.346</u>	<u>64.998</u>	<u>-74.743</u>	<u>2.063.628</u>

	2019	% 2019	2018	% 2018
Deel subsidiabele personeelskosten van de totale personeelskosten:		63%		
Toerekenbare bestuurs- en bureaukosten				
Totale bestuurs- en bureaukosten, maal het deel subsidiabele kosten van de totale personeelskosten	184.076		63%	115.346
Toerekenbare huisvestingskosten				
Totale huisvestingskosten, maal het deel subsidiabele kosten van de totale personeelskosten	103.728		63%	64.998
Toerekenbare KVGR-baten (zie 2.6 Toelichting op de baten over 2019)				
Totale KVGR-baten, maal het deel subsidiabele personeelskosten van de totale personeelskosten	119.279		63%	74.743
Overzicht subsidiabele kosten ChristenUnie en neveninstellingen:				
Politieke vorming en scholing (a)	154.307	7%	171.065	9%
Informatievoorziening (b)	413.116	20%	332.342	18%
Contact zusterpartijen buitenland (c)	102.360	5%	191.702	10%
Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)	510.721	25%	427.245	23%
Politieke participatie jongeren (e)	68.873	3%	59.533	3%
Ledenwerving (f)	75.126	4%	65.734	3%
Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)	238.975	12%	203.559	11%
Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)	326.519	16%	227.417	12%
Verkiezingscampagnes (i)	173.630	8%	202.790	11%
TOTAAL	2.063.628	100%	1.881.387	100%

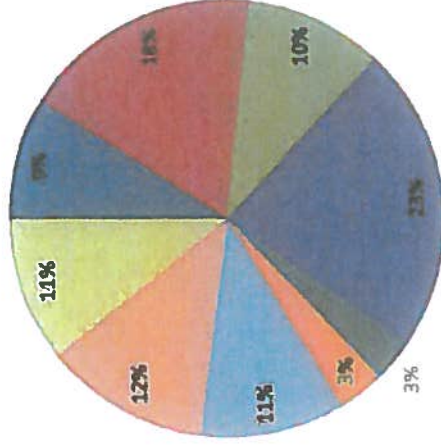

Kostenverdeling subsidiabele activiteiten

2019

2018

- Politieke vorming en scholing (a)
- Informatievoorziening (b)
- Contact zusterpartijen buitenland (c)
- Politiek-wetenschappelijke activiteiten (d)
- Politieke participatie jongeren (e)
- Ledenwerving (f)
- Betrekken niet-leden bij activiteiten van de partij (g)
- Werving, begeleiding politieke ambtsdragers (h)
- Verkiezingscampagnes (i)

2.9 Ondertekening

Vastgesteld en goedgekeurd te Amersfoort, dd. - -2020.

Piet Adema
Voorzitter

Fred Ruiten
Secretaris en penningmeester

Klaas Tigelaar
Vice-voorzitter

Leon Meijer
Internationaal secretaris

Mark de Boer
Lid

Hanneke Palm
Lid

Joanne van der Schee - van de Kamp
Lid

3. Overige gegevens

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

ChristenUnie
Postbus 439
3800 AK AMERSFOORT

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van ChristenUnie

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van ChristenUnie gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van ChristenUnie per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine Organisaties-zonder-winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019 met een balanstotaal van € 981.290;
2. de staat van baten en lasten voor het boekjaar eindigend op 31 december 2019 met een resultaat van € 16.642 (overschot); en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van ChristenUnie zoals vereist in de Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening Gedrags- en Beroepsregels Accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuurs- en directieverslag;
- de overige gegevens;
- de bijlagen:
  - Jaarrekening FICDD;
  - Begroting ChristenUnie 2020.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine Organisaties-zonder-winststreven vereist is.

Correspondentie
Postbus 327
3360 AH
Sliedrecht

☎ 0172 - 750 175
✉ info@withaccountants.nl
@ www.withaccountants.nl
🐦 @withaccountants

IBAN NL71 114GB 0667 8301 62
kvk 28112484

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

- 2 -

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine Organisaties-zonder-winststreven.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn C1 Kleine Organisaties-zonder-winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de vereniging in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vereniging te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Was getekend te Sliedrecht, 12 juni 2020.

WITH accountants B.V.
[Redacted signature]

Bijlagen.

ACCOUNTANTS
IN NON-PROFIT

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2019 van ChristenUnie

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de vereniging;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de vereniging haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een vereniging haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.